

# I vildarnas värld

En studie om politiska vildar utifrån normativ  
representationsteori

# Abstract

Political mavericks, here referring to elected politicians who remain in office after leaving their political parties, is a disputed phenomenon. The maverick's action is not legally wrong. One might, however, question if it's morally desirable.

The purpose of this study, occurring in a Swedish context, is to answer the question of whether the political maverick can be justified. Using normative method, the maverick's actions are assessed in relation to a set of different normative premises.

Through concept analysis, the study pinpoints the characteristics of the maverick, arguing that the most valid factor to assess is the decision to stay without party affiliation, as well as the reasons given for that. Together they form different categories of mavericks.

The study is based upon norms that are part of modern normative representation theory, in which three prominent paradigms put different demands on the role of the politician.

The study concludes that the answer to the question is highly complex. Yes, it is possible to justify the political maverick. But the answer differs depending on which norms are assumed and the type of maverick at hand. There are also some aspects of the political maverick's action to which the theories give limited guidance.

*Nyckelord:* Political maverick, independent, parliamentarism, representation, normative method.

*Antal ord:* 9983

# Innehållsförteckning

<b>1</b>	<b>Inledning</b> .....	<b>3</b>
1.1	Syfte och frågeställning.....	3
1.2	Teori och metod .....	4
1.3	Material .....	5
<b>2</b>	<b>Politisk vilde?</b> .....	<b>7</b>
2.1	Schyman, Ewe och Larsson – tre empiriska startpunkter .....	7
2.2	De gemensamma attributen: partiiljojalitet i skiftande form?.....	8
2.3	Två encyklopediska definitioner .....	9
2.4	Summering av begreppets kärna .....	10
<b>3</b>	<b>Jag stannar här – om vildskapet och dess skäl</b> .....	<b>11</b>
3.1	Varför fokus på skälen för kvarsittandet? .....	11
3.2	Vildekategorierna .....	12
3.2.1	Hjärtefrågevilden – för den egna övertygelsens skull .....	12
3.2.2	Väljarvilden – med hänsyn till väljarna .....	13
3.2.3	Politiskt grundad konflikt – den sanna uttolkaren.....	14
3.2.4	Oenighet om partiinterna omständigheter .....	15
3.2.5	Andra politikers förtroende .....	16
3.2.6	Av eget intresse .....	16
<b>4</b>	<b>Normativ representationsteori</b> .....	<b>17</b>
4.1	Det obundna mandatet.....	17
4.2	Det bundna mandatet.....	18
4.3	Partimandatet.....	19
<b>5</b>	<b>Analys: Den politiska vilden i representationsteoriernas ljus</b> .....	<b>21</b>
5.1	Vilden och det obundna mandatet .....	21
5.2	Vilden och det bundna mandatet .....	22
5.3	Vilden och partimandatet .....	24
<b>6</b>	<b>Slutsats</b> .....	<b>27</b>
<b>7</b>	<b>Referenser</b> .....	<b>29</b>

# 1 Inledning

*”Vad är det för moral att som politisk vilde sitta på ett moderatmandat och föra folkpartistisk politik?”* Ett utdrag från en insändare med signaturen ”Medborgare i Nordanstig” (Hudiksvalls tidning, 2010).

Partidemokratin är starkt omhuldad i Sverige. Drygt nio av tio kommunpolitiker anser att politiska partier är den lämpligaste kanalen för medborgerligt deltagande, vilket är mer än i andra europeiska länder (Karlsson 2014, 78). Samtidigt som partiernas styrka avspeglas i att politiker bara kan väljas som partiföreträdare, stadgar lagen att mandatet är personligt och endast kan återkallas vid grövre brottslighet (Karlsson 2014, 11; Holmberg m fl 2003, 109). Detta sätter fingret på vad som kan uppfattas som en motsägelse i det politiska systemet. I spänningsfältet mellan dessa realiteter uppstår inte sällan konfliktfylld debatt om vad som är rätt och fel och hur det politiska mandatet bör hanteras. Initiativ har tagits för att ändra lagen så att partierna ges det avgörande inflytandet (Nyberg, 2007). Men trots initiativ och återkommande protester står nuvarande ordning orubbad. Den politiska vilden har fortsatt juridiken på sin sida.

## 1.1 Syfte och frågeställning

Det saknas officiell löpande statistik över antalet politiska vildar i Sverige. Nedslag gjorda av bland andra tidskriften Dagens Samhälle påvisar dock en tendens där fenomenet har blivit allt vanligare. År 2016 fanns 148 vildar på kommunal nivå, drygt dubbelt så många som fyra år tidigare (Delby m fl, 2016). I kombination med att fenomenet är starkt ifrågasatt ger utvecklingen ytterligare aktualitet åt frågor om vad som önskvärt för politiker att göra.

Lennart Lundquist (1991, 92–94) gör gällande att uppgiften att representera väljarna är den mest väsentliga legitimitetsgrunden för politikerrollen i den representativa demokratin. Vildens legitimitet, eller möjligen avsaknad av densamma, bör således betraktas som en problemställning om representation. Det är som representant vildens agerande ställs på sin spets och ifrågasätts, och själva kritiken är sannolikt ett uttryck för det faktum att politikerkollektivet, och säkert också väljarna, bär divergerande uppfattningar om vad som kännetecknar en god representant och hur mandat bör tolkas.

Syftet med uppsatsen är att belysa detta normativa utfallsrum, för att söka svar på frågan om vildskapet kan rättfärdigas. Genomförbarheten i en sådan analys är beroende av att en eller flera värdemässiga utgångspunkter stipuleras. Annars blir den ur akademisk synpunkt värdelös. Uppsatsen kommer härvidlag använda sig

av modern normativ representationsteori och de skiftande normer som riktas mot politikerrollen inom detta teorikluster. Jag argumenterar för teoriernas relevans längre fram. Uppsatsens operativa frågeställning blir således:

– *Kan den politiska vilden rättfärdigas utifrån modern normativ representationsteori?*

## 1.2 Teori och metod

Hur bör något vara? När vi på vetenskaplig grund söker svar på sådana frågor rör vi oss i den normativa analysens fält. Normativ metod handlar om att studera normer, det vill säga uttryck för vad som är önskvärt och hur man bör handla eller vara för att leva upp till det önskvärda (Badersten 2006, 7, 22). För att svaren på frågorna ska bli mer än löst tyckande, ställs en rad metodologiska krav. I grund och botten skiljer sig inte dessa från kraven vi riktar mot den empiriska forskningen. Badersten (2006) betonar att följsamhet mot kraven om intersubjektivitet förutsätter, jämte genomskinlig och kritiserbar argumentation, väl preciserade svar på vad som ska studeras och hur det ska studeras. Eller uttryckt i normativa termer; vad som ska rättfärdigas och hur det ska rättfärdigas (32–33).

Initialt kan det möjligen te sig självklart vad som ska studeras, men innebörden av ”politisk vilde” är långt ifrån självklar. När vi letar bland definitioner visar det sig att de skiljer sig åt, vilket ställer ytterligare krav på att klargöra begreppets ramar. Men det räcker inte, vi måste också precisera vad det är hos vilden som ska rättfärdigas, det vill säga vilka handlingar eller omständigheter som förklarar fenomenet i relation till andra politiker. I korthet byggs uppsatsens begreppsdefinition upp genom resonemang kring gemensamma attribut identifierade via empiriska exempel, för att sedan vidareutvecklas utifrån bland annat encyklopediska definitioner. På så sätt fångas begreppets kärna. Därefter presenteras olika vildekategorier, baserade på vildarnas angivna skäl för vildskapet, med syfte att särskilja vildar från varandra.

I uppsatsens kommande två kapitel kommer jag att närmare argumentera för begreppsbildningen, men för den vidare förståelsens skull sammanfattas analysobjektet här: Det som kommer att värderas är handlingen att sitta kvar utan att vara medlem i partiet man valdes in för eller utsågs av, samt de skäl som anges för detta kvarsittande.

När vi går vidare till hur-delen av intersubjektivitetskravet har jag redan formulerat att modern normativ representationsteori kommer att tillämpas för att ge värdemässig substans åt frågan om vildens rättfärdigande. På vad sätt är det ett rimligt val? Vildskapet är som sagt ytterst en representationsfråga. I modern normativ representationsteori utreds de normer som är knutna till politikerrollen. Teorierna ger svar på vilka skyldigheter och vilket ansvar politikern bör ha i egenskap av representant. Enligt Mats Sjölin (2005, 33) kan vi urskilja tre framträdande paradig, så kallade representationsideologier, gällande

politikerrollen i modern representationsteori: politikern som autonom individualist, politikern som väljarbunden folktribun och politikern som lojal partirepresentant (jmf Holmberg och Esaiasson 1988, 30).

Nämnda ideologier är i sin tur baserade på tre inbördes i grunden skilda normativa uppfattningar om det politiska mandatets natur och förhållandet mellan väljare och förtroendevalda, nämligen: det obundna mandatet, det bundna mandatet och partimandatet. Var och en av teorierna förfäktar olika handlingsnormer för representanten att följa – normer mot vilka politikerns handling kan värderas. Fler normativa teorier finns, men uppdelningen mellan dessa tre representationsideologier är vanlig i en europeisk kontext och har återkommande använts för att kartlägga svenska politikerns syn på representation, varför jag menar att de på ett givande sätt kan kasta normativt ljus över vildediskussionen (Sjölin 2005, 34–52; Karlsson 2014, 291ff).

Badersten (2006, 42) utmejslar tre konkreta metoder för normativ analys, varav så kallad normativ givet-att-analys passar bäst för att beskriva uppsatsens tillvägagångssätt. Metoden handlar inte om att ta värdemässig ställning utan att neutralt problematisera och reflektera kring olika svar på normativa problemställningar. Med utgångspunkt i den normativa premissen – givet att – så frågar vi oss om vildskapet kan rättfärdigas. Givet de normer som utfärdas i normativ representationsteori, kan vildskapet rättfärdigas? Uppgiften blir alltså att utreda om vilden kan finna stöd för sitt handlande visavi de moraliska principer som teorierna lägger fram.

Teoriernas normer är, menar jag, i allt väsentligt applicerbara på vildskapet. I litteraturen kopplas teorierna ofta till omröstningssituationer, en kontext som många gånger har bäring på vildens beslut. Ibland rör vildens skäl bredare frågor än så, men handlingsnormerna är av karaktären att de kan ge vägledning även här. Att de utgör idealtyper och är formulerade på en relativt hög abstraktionsnivå gör emellertid att det kan uppstå matchningsproblem mot vissa mer detaljerade aspekter av vildskapet. Detta är en komplicerande men hanterbar faktor som synliggörs i analysen.

## 1.3 Material

Mycket är skrivet om politisk representation och problemställningar som angränsar till vildskapet. Exempelvis har Davidsson (2006) studerat personalvalets effekter på partiloyaliteten, Ahlbäck m fl (2007) varför ledamöter lämnar sina uppdrag och Holmberg m fl (1988) hur politikerna ställer sig till representationsteorier. Materialet om politiska vildar är däremot mer knapphändert. I en svensk kontext består det i huvudsak av separata medierapporteringar. Några utländska studier om så kallade *political mavericks* har hittats. Studierna rör sig emellertid i andra politiska system, som exempelvis det amerikanska och det australiensiska, vilket gör att fenomenet får en delvis annan innebörd (se t ex Tucker, 2011). Tillgången på material för med sig

begränsningar för uppsatsen, men utgör samtidigt en möjlighet att kunna bidra till nya perspektiv.

I skapandet av vilddefinitionen och dess kategorier har jag tagit min primära utgångspunkt i observationer gjorda i massmedialt källmaterial. Jag har gått igenom all svensk dagspress samt radio- och TV-inslag som finns samlat i mediasökverket Retriever under sökfrasen ”politisk vilde” inom årsintervallet 2001 till 2014, och letat efter skäl som anges för att sitta kvar.

Badersten understryker att balansgången mellan det normativa och det empiriska utgör en komplexitet som är viktig att vara uppmärksam på. Analysmetoderna bör hållas isär då deras syften i grunden skiljer sig åt (Badersten 2006, 37–38). Det finns anledning att förtydliga empirins roll i uppsatsen. Observationerna har bidragit till att skapa en bild av vanligt förekommande skäl till att sitta kvar, samt inspirera till skäl som kan vara av principiellt intresse. Empiriska exempel har därtill använts som illustrationer för att göra beskrivningen mer intressant. Således riktas inte den normativa prövningen mot uppsatsens olika empiriska exempel som sådana, utan den sker på ett principiellt plan. Att det finns en koppling till empiri menar jag dock ger uppsatsen en något större samhällsrelevans, trots att materialet inte redovisas med sådan systematik som empirisk analys hade krävt.

Det är sannolikt att vissa vildar förfinar sina skäl i medias ljus. Metodologiskt skulle man kunna tala om manifesta i kontrast till latent skäl (Beckman 2005, 56). Då uppsatsens syfte inte är att försöka utröna bakomliggande intressen ser jag dock ingen anledning att fördjupa mig i en sådan uppdelning.

Teoridelen utgår i huvudsak från Mats Sjölin's presentation av teorierna i boken *Politisk etik* (2005). Denna har sedan kompletterats genom vidare läsning i Sjölin's referensmaterial samt i andra svenska källor. Ett skäl till att utgå från Sjölin är att han har ett svenskt perspektiv som inrymmer teorin om partimandatet, vilket inte är självklart ur exempelvis ett amerikanskt perspektiv. Mer om detta under teoriavsnittet.

## 2 Politisk vilde?

I detta kapitel definieras den politiska vilden: Vilka attribut karaktäriserar vilden och var går gränsen för när det inte längre handlar om vilt beteende? Kapitlet börjar med att reda ut begreppets huvudsakliga innehåll, det som kommer att kallas kärnan i vildskapet. Resonemanget utgår från tre empiriska fall och vidareutvecklas med hjälp av två illustrativa encyklopediska definitioner. En del undantag och gränsfall lyfts upp för att ytterligare tydliggöra definitionens gränser.

### 2.1 Schyman, Ewe och Larsson – tre empiriska startpunkter

År 2004 aviserar Gudrun Schyman, då riksdagsledamot för Vänsterpartiet, att hon lämnar partiet med omedelbar verkan. Partisekreteraren meddelar samma dag partistyrelsens hållning: ”Vi förutsätter att Gudrun lämnar sin plats i riksdagen samtidigt som hon lämnar partiet.” (Holmen, 2004). I en debattartikel dagen därpå förklarar Schyman emellertid att hon tänker sitta kvar. Hon vill låna sin röst till *”/.../ den stora väljarkår som konsekvent sätter feministiska analyser och krav högst på dagordningen, men som idag saknar en proportionerlig representation i den offentliga politiken.”* (Schyman, 2004). I en rad tidningsartiklar tillskrivs Schyman epitetet politisk vilde (t ex Hansson, 2004).

Christer Ewe, tidigare moderat företrädare från Kristianstad, hamnade i blåsväder vid 2002 års val. Inför dold kamera i *Uppdrag granskning* sade Ewe bland annat att: *”Muslimer är bra på att föda barn och utnyttja systemet.”* (Palmborg, 2002). Efter valet stod det klart att Ewe både hade fått plats i kommunfullmäktige och regionfullmäktige, dessutom med flest personröster i ryggen. Dåvarande partiledare Bo Lundgren uppmanade Ewe att lämna uppdragen, men Ewe, som då fortfarande var partimedlem, vägrade att möta Lundgrens krav (Häggström, 2002). Den 30 november beslutade Moderaternas partistyrelse att utesluta honom då han: *”/.../ uppenbart skadat partiet genom sitt handlande.”* (Dagens Nyheter, 2002).

Ewe klargör att han tänker behålla förtroendeuppdragen då han har fått personliga mandat från väljarna. Också han benämns som vilde i media (t ex Dagens Nyheter, 2002).

Vid samma val valdes Shadi Larsson in i Stockholms läns landstingsfullmäktige för Vänsterpartiet. Tre år senare lämnar hon partiet med motiveringen att integrations- och feministfrågor inte tas på allvar. Trots avslutat medlemskap väljer Larsson att sitta kvar. Framöver tänker hon rösta efter eget



samvete och inte efter vad hon kallar ”höger-vänster”. Vänsterkoalitionen förlorar sin majoritet i landstinget och Larsson blir vågmästare. Även Larsson tituleras vilde (Nilsson, 2005).

Fallen skiljer sig åt på flera mer eller mindre uppenbara punkter. Två handlar om förtroendevalda som aktivt avslutar sina partimedlemskap på grund av missnöje, medan det andra rör en uteslutning. Två har uppdrag på kommunal eller regional nivå, medan en sitter i riksdagen. Ett fall ger oklart parlamentariskt läge, medan konsekvensbeskrivningar av liknande art saknas för övriga. Gemensamt är dock att alla definierats som vildar. Vi torde därmed kunna identifiera gemensamma attribut som förklarar varför.

## 2.2 De gemensamma attributen: partiilloyalitet i skiftande form?

För det första kan vi konstatera att samtliga fall handlar om någon form av partiilloyalt agerande, dock av delvis skild art. Ewe utesluts eftersom han uttalar åsikter som anses oförenliga med partiets grundläggande värderingar, men stannar ändå kvar. I Ewes fall ser vi en illoyalitet riktad mot både partiets önskade politiska profil och beslut om uteslutning. Schyman och Larsson lämnar däremot på eget initiativ. De ”sviker” partiet genom att gå ur, trots att partiet gav dem plats på valsedeln.

Kan vi härigenom konstatera att vild är den som agerar illoyalt mot partiet som vederbörande är eller var medlem i? Det vore otillräckligt, dels för att innebörden av illoyalitet är för oklar för att avgränsa fenomenet, dels för att definitionen skulle fånga ageranden som rimligen bör hamna utanför. Låt mig tydliggöra med ett exempel:

År 2008 röstade riksdagen ja till en ny signalspaningslag. Lagförslaget var ett resultat av förhandlingar mellan regeringspartierna och sågs som kontroversiellt bland vissa. Camilla Lindberg (FP) röstade nej och bröt således mot partilinjen och alliansöverenskommelsen (Karlsten, 2008). Lindbergs avsteg från partilinjen måste rimligen ses som en form av partiilloyalitet, men fångar inte kärnan för vilt beteende. Att politiker avviker från partilinjen sker utan att dessa betecknas som vildar i exempelvis massmedia. Troligen frångår en förhållandevis stor andel förtroendevalda någon gång partilinjen under sin karriär.

Men om man upprepade gånger bryter mot partilinjen, eller om avsteget spelar roll för utfallet, borde inte det kunna ringa in vildebegreppet? Det går att argumentera för perspektivets relevans, men det skulle resultera i alltför komplexa och oklara gränsdragningar. Vad säger att den som röstar mot partilinjen fyra gånger är vild, medan den som gör det tre gånger inte är det? All form av partiilloyalitet konstituerar således inte begreppet.

Om vi återgår till fallen: Vilka partiilloyala attribut är gemensamma och på samma gång avvikande från exempelvis Lindberg? Personerna har antingen lämnat (Schyman och Larsson) eller tvingats lämna (Ewe) det parti som de

tidigare var medlemmar i. De sitter med andra ord kvar på mandatet trots att de inte längre är anslutna till det parti som de invaldes för. Lindberg, däremot, stannade i riksdagen som folkpartist (Brodin, 2010).

## 2.3 Två encyklopediska definitioner

Låt oss vidareutveckla resonemanget med hjälp av två encyklopediska definitioner av begreppet politisk vilde. Bonniers skriver:

*”Riksdagsledamot som inte längre är ansluten till något politiskt parti och som därför kan stödja olika partier i olika frågor.”* (Bonniers uppslagsbok 2007, 766).

Definitionen fångar delvis samma attribut, men inskränker ”uppdrag” till riksdagen medan fallen ovan återger tre olika politiska nivåer. Jag har svårt att se varför nivåerna ska särskiljas. Samtliga utgör folkvalda politiska församlingar där politiker väljs via partivaldeslar. Således är det rimligt att alla nivåer inkluderas, även Europaparlamentet.

Vidare betonar Bonniers att vilden ”inte längre är ansluten till något politiskt parti”. Min beskrivning begränsas till partiet som vederbörande valdes för. Skillnaden kan tyckas hårfin, men får betydelse. Invalda politiker är inte automatisk förhindrade från att gå med i nya partier. Både Ewe (SPI) och Schyman (FI) gjorde så under pågående mandatperioder (Sjö, 2004; Brevinge, 2005). Formellt kan de däremot inte stå som representanter för partierna.

Följande kan läsas i Bra Böckers lexikon:

*”Ledamot av folkrepresentationen som inte tillhör någon partigrupp och som ansluter sig till olika partier i olika frågor.”* (BBL 2000 1998, 306).

Med uttrycket ”Ledamot av folkrepresentationen” slår man också fast att begreppet gäller samtliga politiska nivåer. Bra Böckers definition menar dock att vilden ”ansluter sig till olika partier i olika frågor”. Det skulle innebära att avslutat partimedlemskap, i kombination med behållet mandat, inte är nog för att betecknas som vilde. I materialet finns vildar som uttrycker sådana avsikter, men vanligt är också att vi inte på förhand vet hur de tänker rösta. Att basera definitionen på omröstningsbeteende över tid skulle dessutom rendera en svårlöst gränsdragningsproblematik, vilket belystes kring fallet Lindberg.

Den springande punkten är istället att så länge personen fortfarande är eller tillåts vara ansluten till partiet, så är han ingen politisk vilde. Partikopplingen blir avgörande för att avgränsa definitionens omfång, medan sådant som omröstningsbeteende är särskiljande attribut vildar emellan.

## 2.4 Summering av begreppets kärna

Utifrån ovan förda diskussion kan följande definition av den politiska vilden göras:

*Politiker som sitter kvar på ett politiskt mandat trots att vederbörande inte längre är medlem i det parti som vederbörande valdes in för eller utsågs av.*

Det finns anledning att tydliggöra summeringens betydelse i några hänseenden. Begreppet medlem är i huvudsak förståeligt, däremot finns exempel på politiker som är centralt anslutna, men som står helt utanför arbetet på den partiorganisatoriska nivå där de valdes in (se Nilsson, 2009). Jag kommer att betrakta dessa som vildar. Och avseende politiker med enbart nämndsuppdrag så räknas även dessa som vildar, eftersom också nämndsmandat är personliga och komplicerade att återkalla (se 4 kap. 10a§ i Kommunallag (SFS 1991:900)).

## 3 Jag stannar här – om vildskapet och dess skäl

Begreppsdefinitionen hjälper oss att identifiera vilden, men säger föga om hur vi skiljer olika politiska vildar från varandra. I följande kapitel redogörs för olika *vildkategorier*, indelade efter hur de motiverar sitt kvarsittande. Kategorierna utgår i huvudsak från skäl observerade i det massmediala källmaterialet. Urvalet har skett delvis med hänsyn till hur vanligt förekommande de är, men också utifrån att vissa aspekter är mer principiellt intressanta än andra. Fler skäl hade teoretisk sett kunnat presenteras, men avgränsning har varit nödvändig. Ett exempel som har valts bort är personer invalda med skrivna personröster via oskyddade valsedlar, och som stannar för att hålla partiet borta (se Alåsen, 2010). Fenomenet kommer att mista aktualitet till följd av vallagsändringar som från valet år 2018 innebär att personer på förhand måste samtycka om kandidatur för att kunna väljas (Valmyndigheten, 2017). Ett annat bortvalt exempel gäller vildar som hänvisar till rådande lagstiftning som skäl (se Henzlert, 2008).

Indelningen i kategorier innebär en medveten renodling, och i viss mån förenkling, för att strukturera materialet. Den ska inte förstås som att vilden normalt bara anger ett skäl för sitt handlande. Argumentationen är vanligtvis sammansatt och kan bestå av en kedja av skäl.

### 3.1 Varför fokus på skälen för kvarsittandet?

Av begreppsdiskussionen följer att beslutet att sitta kvar trots avbruten partikoppling definierar vilden i relation till andra politiker. Att jämte kvarsittandet fokusera på de angivna skälen för just det beslutet, äger således enligt min mening störst relevans vid normativ prövning. Det går att invända mot det valet. Konsekvensetikern skulle mena att handlingen måste bedömas utifrån sina konsekvenser (se Badersten 2006, 33), som kan vara allt från stälpta majoritetsförhållanden till ingen skillnad alls. Vidare kan hävdas att upprinnelsen till det avbrutna partimedlemskapet, det vill säga varför partiet lämnas eller ledamoten utesluts, spelar roll. Aspekterna negligeras emellertid inte, utan blir del av analysen i den mån de sammanfaller med skälen för att stanna.

## 3.2 Vildekategorierna

### 3.2.1 Hjärtefrågevilden – för den egna övertygelsens skull

Huvudskälet till att sitta kvar utgår enligt denna kategori från en vilja att fritt kunna driva en särskild politisk linje. Linjen bygger på en personlig övertygelse, ofta i en särskild sakfråga eller i en något bredare agenda. Genom att inta en friare roll hoppas vilden kunna maximera möjligheterna att ge hjärtefrågan uppmärksamhet, och vinna gehör för vad som anses vara rätt. Den förtroendevalde kan fokusera mer av sitt politiska engagemang åt att opinionsbilda och övertyga andra i frågan man brinner för.

Exempelvis kan det handla om att agera för att motverka en viss politisk utveckling i en fråga. Thomas Larsson valde att hoppa av ett lokalt parti i Herrljunga och bli vilde. I en intervju uttryckte han sin oro över att de små skolorna kunde komma att läggas ner. Eftersom byskolornas bevarande var grunden för Larssons engagemang, ville han sitta kvar i både kommunfullmäktige och utbildningsnämnden och driva frågan. Utsikterna för att nå rätt utfall var ljusare om han agerade själv än inom partiet och dess koalition, menade Larsson (Engström, 2014).

Ingången kan också vara av mer proaktiv karaktär, som när en ledamot av Simrishamns kommunfullmäktige stannade som vilde med avsikten att skapa en tydligare politisk vision för miljöfrågorna i kommunen. Eller som när en annan förtroendevald satt kvar för att föra fram sin hjärtefråga om beroendevård och sa sig vara beredd att samtala med alla partier som höll med (Lawesson, 2014 och Wendel, 2011).

En riktning inom kategorin som till del skiljer sig mot ovanstående, gäller förtroendevalda som på förhand vet att vildebeslutet kommer att medföra en maktposition. Vid osäkra parlamentariska lägen kan ompositioneringar innebära förändrade majoritetsförhållanden, vilket förtroendevalda kan nyttja för att avgöra olika frågor. Det ska inte uteslutas att vissa tar tillfället i akt enkom för maktens skull. Det vanliga som framförs är dock att man intar positionen för olika sakfrågors skull, varför skälet sammanfaller med denna kategori. Lennart Glans, före detta sverigedemokrat, valde att sitta kvar i Burlövs fullmäktige för att stoppa utförsäljningar av allmännyttan: ”Sedan kommer Burlövsbostäder upp, jag sitter kvar för att hindra en utförsäljning. Jag är helt emot att allt ska säljas ut.” (Anjou, 2013).

Vi kan spåra en logik inom kategorin där det sakpolitiska ställningstagandet i sig anses kunna berättiga mandatet. Har man ”rätt” i sak så har man också rätt till platsen, och detta går före andra hänsynstaganden.

### 3.2.2 Väljarvilden – med hänsyn till väljarna

Väljarvilden menar sig ha ett direkt, personligt, uppdrag från väljarna. Att lämna platsen för att man inte längre har partikoppling vore att missförstå varifrån uppdraget kommer och svika väljarna. Man har en skyldighet att förvalta väljarnas förtroende.

Att mandatet skulle vara personligt vunnit ifrågasätts inte sällan av andra. En invändning är att personen inte kan erhålla platsen utan partiet; det krävs en plats på valsedeln för att komma in. Bland motargumenten hittar vi det vanligaste skälet till varför man anser sig ha väljarnas mandat, nämligen att man har många personröster i ryggen. Att vara formellt personvald ses som väljarmarkering om att mandatet i första hand tillhör personen. Det kan ha skett antingen i form av att en högt placerad kandidat har fått listplaceringen bekräftad av personröster, eller att väljarna har möblerat om på listan och kryssat in en kandidat som annars hade hamnat utanför.

Den tidigare nämnda Christer Ewe är ett exempel på denna position. Han säger sig ha fått ett personligt mandat av väljarna som han därför tänker fullfölja (Tidningarnas Telegrambyrå, 2002). I valet till Skånes regionfullmäktige år 2002 fick Ewe flest personkryss, 933 stycken, av samtliga politiker i den nordöstra valkretsen (Klintö och Hamberg, 2002). En folktoppartistisk kommunpolitiker i Härryda, som fick flest personröster i sitt parti, valde att behålla sin plats med förklaringen att: ”Jag måste ta hänsyn till väljarna. De uppskattar vad jag gör och jag ska fortsätta med det.” (Lind, 2010). Vildarna ger uttryck för en ansvarskänsla att inte svika väljarna, och framhåller att det vore fel om partiet istället förfogade över mandatet. Anna Hjertqvist, avhoppare från det lokala partiet Kungsbackaborna, formulerade det såhär: ”Mina väljare har röstat på mig, inte på Kungsbackaborna och därför tänker jag sitta kvar i fullmäktige, på det mandat jag har fått av väljarna.” (Ljungqvist H, 2010).

Nästa position inom kategorin avser vildar som utan att ha fått tillräckligt många personröster för att i formell bemärkelse vara personvalda, ändå anger väljarna som huvudskäl till att stanna. För att underbygga resonemanget lyfter man fram väljaryttringar som är mer oprecisa och svårkontrollerade än personröster, exempelvis att många har hört av sig eller att man känner ett starkt stöd från väljarna. Det händer också att man utan närmare precisering förklarar att man tänker behålla platsen för att representera ”sina” väljare – oklart vilka dessa är.

I Strängnäs behöll Patrik Baltatzis sitt fullmäktigemandat då han inte ville svika dem som hade röstat på honom (Levin, 2011). I valet fick han totalt 36 personröster (Valmyndigheten, 2016). Olle Engström tvingades lämna Moderaterna i Borås till följd av en debattartikel om invandringspolitik. I kommunvalet fick han 0,61 procent av partiets röster i den valkrets där han samlade starkast väljarstöd. Hans skäl för att stanna var att företräda de väljare som supportat honom: ”Jag har fått hundratals mejl, sms och telefonsamtal. Jag ska företräda deras åsikter så länge jag kan”. (Terneborn m fl, 2013).

Den tredje positionen inom väljarvildekategorin samlar dem som menar att representationen i den beslutande församlingen är felaktig. Vissa väljargruppers

intressen och perspektiv anses inte få det utrymme som deras gruppstorlek eller behov gör skäl för, och med det som grund vill man använda mandatet fritt för att balansera upp den påstådda underrepresentationen.

Det tydligaste exemplet på positionen är Gudrun Schyman. I den debattartikel där hon förklarade beslutet om att bli vilde uttryckte hon att hennes väljare inte gav henne mandat att låta politiken fortsätta begränsas av en patriarkal maktstruktur. Därför ville hon låna ut sin röst till de väljare som sätter feministiska krav högst på dagordningen *”/.../ men som idag saknar proportionerlig representation i den offentliga politiken”*. (Schyman, 2004).

### 3.2.3 Politiskt grundad konflikt – den sanna uttolkaren

Vildskapet kan här ses som en markering mot vad man menar vara politiska felsteg från det parti man tidigare representerade. Felstegen anses vara av sådan dignitet att partiet inte längre fungerar som en god representant för sina egna väljare. Eftersom det är partiet som har positionerat sig fel, ligger inget ansvar på vilden att inordna sig. Tvärtom rättfärdigar det att sitta kvar och agera på egen hand, då vilden är en bättre representant för vad partiet borde vara än vad partiet i sin nuvarande tappning är.

Denna syn på representation skiljer sig inte nödvändigtvis mot de tidigare partikollegornas förmodade syn, det vill säga att politik bäst bedrivs via partirepresentanter. Konflikten rör istället vilka åsikter som partirepresentanterna bör förfäktas för att leva upp till väljarnas förväntningar.

Den gemensamma nämnaren är den politiska oenigheten med partiet. Meningsskiljaktigheterna kan ta sig olika uttryck och nedan beskrivs två inriktningar; olika syn på grundvärderingar och olika syn på vallöften.

Enligt den första tycker man att partiet har frångått grundvärderingarna. Det kan handla om ställningstaganden i löpande sakfrågor som man menar är fel utifrån hur grundvärderingarna bör omsättas i praktisk politik, vilket i förlängningen innebär att partiet distanserat sig från såväl den egna ideologin som de väljare som har valt partiet av ideologiska anledningar.

I Växjö var den kristdemokratiska fullmäktigegruppen oenig om utförsäljningar av kommunala bostäder. Kommunfullmäktigeledamoten Lena Johannesson blev politisk vilde, röstade nej till utförsäljningen och avgjorde frågan i fullmäktige. Johannesson menade att de andra svek partilinjen, inte hon: ”Om man tittar på KD:s ideologi så är grunden att man står upp på den lilla människans sida.” (Westergren m fl, 2013).

I den andra inriktningen – om olika syn på vallöften – menar politikern att partiet har negligerat, feltolkat eller kompromissat bort vallöften. Om vildens avsikt då är att använda sin plats för att försöka förverkliga löfena, är det enligt vilden försvarbart eftersom god representation förutsätter att löften efterlevs.

I Nora kommun samregerade Socialdemokraterna med Moderaterna. Socialdemokraten Svenerik Nykvist blev vilde eftersom han ansåg att partiet gav vika för koalitionspartners politik och svek det egna valprogrammet: ”Nu kommer jag driva vårt gamla valprogram i fullmäktige.” (Landberg, 2014).

Liknande skäl gavs av en kommunpolitiker Hans G Andersson i Valdemarsvik som efter en spricka i partiet framförde att han tänker fortsätta med ”/.../utgångspunkt från det partiprogram, som vi enades om inför valet förra året, men som mina partikollegor nu inte följer.” (Cederqvist, 2011).

### 3.2.4 Oenighet om partiinterna omständigheter

Till skillnad från föregående kategori motiveras vildskapet här inte primärt i termer av politiskt färgade meningsskiljaktigheter, utan utifrån beslut och angelägenheter med koppling till partiets inre liv.

Sådana händelser kan gälla en rad olika saker, från påstådd icke-fungerande organisationsstruktur, dålig arbetsmiljö präglad av mobbning och bråk mellan medlemmar, till att personer tycker sig ha blivit förfördelade i samband med att vallistor fastställs eller politiska uppdrag delas ut.

Gemensamt är att omständigheterna ses som oförenliga med en fortsatt partikoppling. Att vilden ändå behåller platsen kan vara en markering; man ser det som en hederssak att inte överlämna mandatet till ett parti som har behandlat en så felaktigt. Det kan också vara frågan om att man tycker att partiets bristande funktionssätt i sig är ett problem, och att det vore fel att låta partiets dåliga organisation stå i vägen för möjligheten att fullgöra politikerrollen. Skälen till det avbrutna medlemskapet sammanfaller här till stor del med skälen för vildskapet.

Kännetecknande för kategorin är också att de ovan nämnda skälen ofta kombineras med ett annat, specifikt skäl, som därför lyfts här men som mycket väl kan stå för sig självt. Skälet innebär att vilden, bortsett från att ställa sig vid sidan om partiets inre arbete, lovar att inte gå emot partiets politik. Och eftersom man ändå företräder partilinjen – vissa utlovar lojalitet i varje kommande omröstning – finns ingen anledning att lämna platsen.

För att illustrera kategorin ges här tre exempel. Efter 18 år i riksdagen fick Sten Andersson (M) beskedet att Moderaterna i hemvalkretsen Malmö önskade förnyring och att han inte skulle tas med på valsedeln. Missnöjd med partiets beslut menade Andersson att det interna provvalet, där han kom fyra, inte hade respekterats (Holm, 2001). Stoltheten krävde av honom att träda ur partiet, men stanna på platsen, när han inte fick kandidera för partiet igen (Svenska Dagbladet, 2001). Politiskt skulle agerandet inte innebära några konsekvenser, framhöll han: ”Jag tar bort partibeteckningen efter mitt namn och sätter ett streck istället, men kommer att rösta som partiet i alla frågor. Jag är fortfarande lojal mot moderaterna och har inte bytt politisk uppfattning.” (Holm, 2001).

Pontuz Fritzson, tidigare sverigedemokrat i Borås kommun, hävdade att han och andra hade blivit illa behandlade av partiet lokalt. Förtal och polisanmälningar beskrevs som en naturlig del av arbetsmetoderna bland ett flertal av styrelsemedlemmarna, som enligt Fritzson bland annat hade kallat honom för ett ”ruttet ägg”. Då hans politiska övertygelse var densamma valde han att stanna i fullmäktige (Sveriges Radio, 2012).

I Umeå blev Miljöpartiets lokala språkrör Ellika Nordström vilde efter valet år 2014. Enligt henne var partiets organisationsstruktur ohållbar. Arbetssätten tog



inte hänsyn till intern demokrati eller fattade beslut, och bristerna hade präglat partiet under en längre tid. Hon menade att inaktiva medlemmar plötsligt dök upp på möten och röstade enhetligt utan att delta i diskussionen (Engström G, 2014). Som språkrör fick hon enligt egen utsago inte veta någonting om partiets valtekniska samverkan med Socialdemokraterna. Hon ansåg sig vara invald för att driva miljöpartiets politiska frågor, men att partiet lokalt inte gick att samarbeta med. ”Jag kommer även i framtiden att utgå från miljöpartiets partiprogram och det handlingsprogram som vi gick till val på. Det enda som förändrats är att jag inte längre har förtroende för föreningen.” (Stenlund, 2014).

### 3.2.5 Andra politikers förtroende

En mer ovanlig men ändå förekommande kategori gäller vildar som tar förtroendet från andra politiker som intäkt för att stanna. Med tanke på de omständigheter som omger vilden, är det vanligtvis politiker från andra partier man hänvisar till. Ett exempel på detta gäller en socialnämndsordförande som lämnade sitt parti efter interna bråk men som sa att han stannar i rollen så länge han har nämndens förtroende: ”Jag har inga planer på att avgå och har fått medhåll från flera politiker.” (SVT, 2008).

### 3.2.6 Av eget intresse

Här omfattas vildar som lyfter fram det egna intresset för politik som skäl för att sitta kvar. Man tycker fortfarande att det politiska arbetet är stimulerande, trivs i sitt uppdrag och genom att behålla mandatet har man bättre möjlighet att exempelvis få ta del av information och lära sig om politik.

SPI-politikern Per TK Wahlberg i Landskrona valde att lämna partiet men sitta kvar i kommunfullmäktige med motiveringen: ”Jo, jag är intresserad av politik och genom att sitta i fullmäktige får jag tillgång till handlingar på ett enkelt sätt.” (Helsingborgs Dagblad, 2004). En annan vilde framhöll att: ”/.../ jag vill lära mig mer om detta och fortsätta vara delaktig” (Norin, 2011).

## 4 Normativ representationsteori

I detta kapitel kommer jag att redogöra för de normer och påbud som riktas mot representanten inom den normativa representationsteorins tre mandatteorier; det obundna mandatet, det bundna mandatet och partimandatet.

### 4.1 Det obundna mandatet

Hur fritt bör en politiker agera? Svaret på frågan utgör den normativa representationsteorins huvudsakliga skiljelinje (Sjölin 2005, 34). Inte minst vid en jämförelse mellan doktrinerna om det obundna och bundna mandatet ställs skiljelinjen på sin spets i vad Hanna Pitkin benämner *The Mandate- Independence Controversy* (1972, 144). Det ligger förvisso i representationens villkor att ett visst mått av autonomi fordras. Teorin om det obundna mandatet förfäktar emellertid uppfattningen att ju större autonomi representanten får, desto bättre kan uppdraget realiserars. Politikern bör inte låta sig bindas av partilinjor eller specifika gruppintressen på bekostnad av det egna omdömet (Sjölin 2005, 34).

Politikern ska primärt ses som en förtroendeman, en *trustee*, som i hög grad bör stå fri från extern påverkan. Politiska frågor är komplexa, och för att kunna fatta goda beslut måste politikern få tillräckligt med spelrum för att kunna vara flexibel och kompromissa. Detta medför konsekvenser för teorins syn på relationen mellan politikern och dess uppdragsgivare, det vill säga väljarna. För det första är väljarna sällan någon homogen enhet som ger entydiga direktiv. Politikern kan av den orsaken omöjligt avkrävas följsamhet mot direktiv som inte finns. För det andra; om varje politiker vore tvingad att följa sin uppdragsgivares vilja, skulle kompromisser och framsteg svårligen komma till stånd. Det är därför nödvändigt att politikern tillåts att självständigt formulera problem samt åstadkomma lösningar (Pitkin 1972, 147). Den avgörande bedömningen från väljarna om hur uppdraget har skötts sker inte under mandatperiodens gång utan vid kommande val (Karlsson och Gilljam 2014, 291).

Vilka normer bör vara utslagsgivande för politikern i beslutsfattandet? Teorin svarar att de normer som yppar sig när politikern har konsulterat sin egenetik, det vill säga det personliga samvetet, bör följas (Sjölin 2005, 35). Det är inte liktydigt med att politikern ges frikort att hävda det egna intresset eller agera själviskt (Pitkin 1972, 154). Tvärtom syftar det till att tillgodose samhällets bästa genom att oupphörligen ha allmänintresset för ögonen. En god politiker är följaktligen den som utan att styras av andras viljor handlar med samhällets bästa i åtanke och som söker efter de ”korrekta” lösningarna på de politiska frågorna (Christophersen,

1969, 37). Handlingsfriheten ses som grundförutsättning för att allmänintresset ska kunna följas.

Vi kan här notera en grundsyn på politisk verksamhet som i viss mån är rationell. Representantrollens essens är att fatta ”rätt” beslut, argumentens tyngd ska visa vägen och politikern tillerkänns en slags symbolisk expertroll. Det ska dock klargöras att väljarnas eller partiernas argument inte är betydelselösa, men politikerns värdering av argumentens rimlighet äger företräde (Sjölin 2005, 35–36).

Idén om ett allmänintresse som politikern bör vidmakthålla komplicerar teorins tydlighet och medför ett substanskrav på beslutfattandet som övriga teorier saknar. Begreppet är vagt och saknar en brett omfattad definition att koppla till politisk praktik. Vissa menar att det primärt är valkretsens ”lokala allmänintresse” som ska följas, andra pekar på nationens intresse. Och vid konflikt mellan dessa postuleras inget givet sätt att väga dem mot varandra. För uppsatsens vidare räkning finns ingen avsikt att försöka lösa denna knut, men eftersom begreppet är en avgörande byggsten i teorin är det ofrånkomligt att låta den följa med som en ständig reservation vid de normativa prövningarna.

## 4.2 Det bundna mandatet

Teorin om det bundna mandatet ger i mångt och mycket uttryck för normer som står i motsatsställning till det obundna mandatet. Istället för att se politikern som en autonom individualist med allmänintresset som primärt ledord, så ses politikern som *”/.../ en utsänd, en ambassadör, eller delegat som handlar på väljarnas uppdrag”* (Sjölin 2005, 40). Representantens primära lojalitet är inte den mot det egna samvetet och allmänintresset, utan den mot väljarna och det mandat som väljarna har gett via allmänna val (Christophersen 1969, 19f). Representanten är bunden att agera språkrör för väljarnas vilja (Karlsson och Gilljam 2014, 290).

Teorins svar på vilken norm som bör stadga representantrollens mål är otvetydigt. Att fatta beslut å andras vägnar är synonymt med att fatta beslut å den egna väljarkårens vägnar. När konkurrerande hänsyn gör sig gällande, till exempel en partilinje som skiljer sig från väljarnas vilja, så bör politikerns primära lojalitet ligga hos väljarna. Även representantens egna åsikter är av sekundär betydelse (Karlsson och Gilljam, 2014, 290).

Det huvudsakliga rättfärdigandet av handlingsnormen kommer ur den grundläggande uppfattningen om vad representation innebär. Att bli representerad innebär att dina uppfattningar framförs, dock ej av dig som person. Om dina åsikter negligeras kan vi inte längre tala om representation. Hanna Pitkin återger följande formulering av Belloc och Chesterton: *”it is surely ridiculous to say that a man represents Bethnal Green if he is in the habit of saying ”Aye” when the people of Bethnal Green would say ”No”.*” (Pitkin 1972, 152).

Politikern kan omöjligt fullgöra sina förpliktelser om inte handlingsfriheten inskränks av väljarnas uppdrag. Väljarbundenheten är dock moralisk och inte en juridisk. Lagstiftningar, så också Sveriges, tenderar att framhålla representantens oavhängighet, vilket är i sin ordning enligt teorin (Sjölin 2005, 41). På ett personligt plan bör dock väljarintresset vara det moraliskt förpliktigande (Christophersen 1969, 22).

Det bundna mandatet kopplar till en syn på politik som en konflikt mellan en mångfald av legitima åsikter där respektive politiker har att fokusera på sina väljares önsningar snarare än att kompromissa. Innehållet i politiken är mindre viktigt än på vems direktiv den förs (Sjölin 2005, 42).

Betyder detta att aktörsautonomin är obefintlig? Sjölin argumenterar för att en sådan tolkning är omodern och redogör för två nyanseringar formulerade av Pitkin. Den ena är att väljarna ska konsulteras när något nytt eller kontroversiellt framkommer. Den andra är att representanten kan agera förhållandevis fritt tills man får direkta instruktioner (Sjölin 2005, 41).

Vidare dyker en annan fråga upp: Vilka är väljarna? I den inomteoretiska diskussionen finns olika synsätt; vissa hänvisar till väljarkårens majoritetsåsiikt i stort, andra lyfter fram valkretsvaljarna. Det kan också handla om samhällskategorier som kvinnor eller organiserade intressen som jordbrukare (Sjölin 2005, 43–44). Jag intar här en inkluderande position där samtliga hänvisningar av den typen ses som giltiga, eftersom samtliga träffar synsätt som ryms inom teorin. Som ett förtydligande kriterium utifrån detta menar jag dock att väljargruppen i någon mening bör kunna definieras av representanten, samt att representanten bör kunna göra troligt att gruppen är förhållandevis stor och att vederbörande har gruppens uppbackning.

### 4.3 Partimandatet

Allt sedan det moderna partiväsendet konsoliderades är den representativa demokratin nästan synonym med en partidemokrati baserad på sammanhållna partier med genomarbetade partiprogram (Holmberg 1999, 10). Trots detta är partiernas roll i den normativa representationslitteraturen tämligen svag. Ofta framställs föregående teorier som huvudalternativ och partierna som en komplicerande faktor för genomförandet, eller som en modern variant av det bundna mandatet (Sjölin 2005, 46). Likheterna med det bundna mandatet ligger exempelvis i att representanten har ett väljarbundet mandat. Partimandatet drar dock slutsatsen att mandatet bäst kanaliseras genom partier, varför partidisciplin är centralt (Karlsson och Gilljam 2014, 292). Sjölin betecknar likheterna som primärt ytliga eftersom partimandatet får andra konsekvenser för representanten och rättfärdigas utifrån andra utgångspunkter. Verkligheten, det vill säga partiernas framträdande roll i demokratin, talar också för att behandla teorin som en självständig idealtyp (Sjölin 2005, 46).

Enligt teorin ska politikern först och främst se sig som partirepresentant eftersom det är via partiets plattform personen är invald och det är partiernas uppgift att svara för intresseförmedlingen i samhället. Som förespråkare för en organisations målsättningar ska lojaliteten riktas mot att förverkliga dessa målsättningar snarare än att hänge sig åt specifika väljarintressen. Av detta följer att representanten ska agera i enlighet med partiets kollektivt fattade beslut samt vara partiprogrammet troget. Rangordningen är klar; programrealisering och följsamhet mot partiets mål bör vara ledamotens främsta ledstjärna som vid intressekonflikter går före såväl de egna åsikterna som väljaropinioner eller andra intressen (Sjölin 2005, 47).

Handlingsfriheten blir mot den här bakgrunden starkt begränsad. Sjölin resonerar sig fram till en minimal öppning för att göra avsteg från partilinjén – då som ett absolut undantag från den allmänna principen, där rättfärdigande sker i särskild ordning och med hänvisning till övertygande demokrati- och moralskäl. Det kan inte vara vilken fråga som helst, utan en – i den bemärkelsen – fråga om samvete (Sjölin 2005, 51–52).

Vad stadgar handlingsnormen om partiloyalitet? Argumentationslogiken som mynnar ut i förpliktelsen sammanfattas av French (1971, 98). Väljarna kan bara få verkligt inflytande om de får välja mellan sammanhållna handlingsprogram som de sedan vet att en hel partiorganisation tänker försöka att förverkliga. Demokratiskt är detta problemfritt, förutsatt att partierna är internt demokratiska. När beslut har tagits är enskilda representanters åsikter sekundära.

Ett valprogram eller partiprogram kan omöjligen omfatta eller förutse alla frågor som dyker upp under en mandatperiod. Förutsättningarna kan också förändras och kompromisser kan bli nödvändiga. I detta avseende påminner partimandatet om det obundna mandatet, med den skillnaden att det är partiet och inte ledamoten som får en slags blankofullmakt att agera fritt efter bästa tycke.

## 5 Analys: Den politiska vilden i representationsteoriernas ljus

I detta kapitel analyseras vildskapet utifrån respektive mandatteoris handlingsnormer, med syfte att komma närmare ett svar om vildskapets eventuella rättfärdigande.

### 5.1 Vilden och det obundna mandatet

Det obundna mandatets övergripande handlingsnorm är att representanten ska försöka nå så hög grad av autonomi som möjligt. Ju friare politikern agerar och funderar, desto större chans att det politiska utfallet följer allmänintresset. Strävan efter att begränsa andra aktörers påverkan på uppdragets genomförande, harmonierar väl med kärnan i vildens handlande, det vill säga valet att sitta kvar utan partikoppling. Vi kan därför konstatera att det obundna mandatets huvudlinje är att vildskapet kan rättfärdigas.

Innan vi går in på de olika vildekategorierna, är ett generellt klagande på sin plats. Inget rättfärdigande av vildskapet kan göras reservationslöst med tanke på att "allmänintresset" utgör ett politiskt substanskrav på representationen. Det faktum att det saknas en generellt omfattande bild av allmänintressets innebörd, hindrar oss från att med det som måttstock värdera politiskt färgade skäl på detaljnivå. Vid samtliga rättfärdiganden av vildskapet följer därför kravet om att värna allmänintresset med som ett stående förbehåll.

Eftersom beslutet att sitta kvar i sig är godtagbart, blir frågeställningen här snarare om det finns vildekategorier vars skäl omkullkastar rättfärdigandet? Hos hjärtefrågevilden finns en vilja att fritt driva en politisk linje eller sakfråga. Varken denna vilja, eller någon annan position inom kategorin, stöter på hinder i mötet med det obundna mandatet. Logiken som framkommer – att den som har rätt i sak också har rätt till mandatet – laddar väl mot teorins uppfattning om politiken som rationell; att det finns en bästa lösning som kan nås om parlamentariker står fria.

Väljarvilden ger, i sin tur, skäl för varför mandatet är personligt, och att ett överlämnande till partiet vore att svika ansvaret mot väljarna. Att lojaliteten riktas bort från partiet med syfte att bättre tillgodose uppdraget mot väljarna, överensstämmer med teorins bud om att stå oberoende från andra aktörer. I ett avseende vill jag dock göra gällande att kategorins gångbarhet kan ifrågasättas. Väljarvildar som motiverar mandatet utifrån väljarna, men som uppenbart saknar

ett nämnvärt väljarstöd i ryggen, rör sig i gränslandet mot det värnande av särintressen som teorin vill undvika. Tar man på sig rollen som språkrör för en oklar eller storleksmässigt marginell väljargrupp, får man rimligen också svårt att förklara hur påbudet om allmänintresset ska upprätthållas.

Två kategorier omfattar skäl som utgår från meningsskiljaktigheter med partiet, dels politiska oenigheter, dels tvister av mer opolitisk karaktär. I relation till teorin kan de dock hanteras gemensamt, för precis som i fallet med väljarvilden är det önskvärt för ledamoten att agera själv och inte låta partiet stå i vägen. Det kvittar om partiet åberopar ledamotens lojalitet utifrån en partibeslutad omröstningslinje, eller om partiet fungerar bra eller dåligt organisatoriskt – vilden har ett uppenbart stöd att stanna kvar och fritt opponera mot partibeslut som anses begränsa rollutförandet.

Vilka följder får då detta för vilden som lovar partiet sin fulla lojalitet i omröstningarna? Argumentet, som säkert ofta läggs fram för att påvisa en bestående trohet mot partiets vilja, blir i ljuset av teorin istället ett legitimitetsproblem för vilden. Läser man sig till en särskild partilinje utlovar man samtidigt en passivitet i agerandet. Man reducerar sig till att okritiskt representera något som man själv saknar löpande möjlighet att forma, vilket svårligen kan förenas med teorins normer om självständighet. I det här fallet är vildskapet helt enkelt något så motsägelsefullt som för partiloyalitet för att kunna rättfärdigas.

Teorins bud om att parlamentarikern bör eftersträva självständighet ska inte missförstås som att ledamoten har valts in för någon annans skull än väljarnas. Till syvende och sist syftar representationen alltid på väljarna, också enligt det obundna mandatet. Vildar som motiverar kvarsittandet med att de har andra politikernas förtroende, har med det som ensamt skäl ingen rättfärdig grund för sitt agerande. Teorin avfärdar förvisso inte förtroendefulla relationer mellan olika politiker, men att underbygga mandat med sådana hänvisningar saknar moralisk tyngd.

Detsamma gäller representanter som åberopar det egna intresset för politik, och viljan att lära sig mer, som skäl för att behålla mandatet. De agerar förvisso fritt från partipåverkan och andra aktörers intressen, men när friheten används för den egna personens skull hamnar vi utanför ramarna för det eftersträvansvärda.

## 5.2 Vilden och det bundna mandatet

Det bundna mandatet beskrivs som en i flera avseenden direkt motsats till det obundna mandatet. Ger motsatsförhållandet en huvudlinje om att vildskapet inte kan rättfärdigas? Någon sådan kategorisk slutsats kan inte dras. Snarare kan mandatteorin sägas vara neutral inför vildskapets kärna, det vill säga handlingen att sitta kvar utan partikoppling. Det väsentliga för representanten är att nyttja mandatet helt åt väljarnas intressen. Rättfärdigandet blir därför istället beroende av de skäl som anges för kvarsittandet.

Innan vi fördjupar oss i dessa skäl kan vi konstatera att mandatteorin rymmer en dubbelhet som gör förhållandet till vilden mer komplext än för övriga två teorier; den både ger och inte ger representanten ett stort mått av handlingsutrymme. Representanten behöver alltså inte låta sig begränsas av andra aktörer, såsom partier, vilket är förenligt med vildskapet, samtidigt som representanten i högsta grad är bunden att agera i förhållande till väljarna.

Om vi börjar med väljarvildens skäl så passar de precis som väntat relativt väl ihop med teorins bud. I likhet med teorin sätter vilden väljaren i centrum när mandatet ska rättfärdigas. Det är med hänvisning till vad man menar vara väljarnas vilja som exempelvis personvalda vildar som Ewe motiverar sitt kvarsittande. Att väljarnas åsikt ges företräde framför partiets – här uttryckt i form av att många personröster väger tyngre än partiets uppfattning om vem som borde avgå – är en korrekt prioriteringsordning som gör handlandet rättfärdigt utifrån teorin.

I teoridelen resoneras kring vilka väljarna kan vara, det vill säga vilkas intressen det är som ska lyftas fram. Den valda tolkningen är inkluderande och innebär att det kan gälla allt från lokala valkretsopinioner till att representera specifika gruppintressen eller samhällskategorier. Givet tolkningen hittar vi också stöd för kategorins andra position; nämligen att vilden stannar för att låna ut mandatet till en specifik väljargrupp vars intressen och perspektiv man menar inte ges det utrymme som deras gruppstorlek eller behov gör skäl för. I fallet med Schyman så ringade hon in sin väljargrupp, lovade att använda platsen fritt för deras sak, och skapade på så vis en legitim grund på vilken hon kunde stanna som vilde.

Men trots ett inkluderande synsätt blir det ändå svårt att rättfärdiga kategorins tredje position, som innebär att man förvisso hänvisar till väljarna skäl för att stanna, men man definierar inte vilka väljarna är och lyckas heller inte troliggöra att man har väljarnas uppbackning. Det blir helt enkelt oklart om man går väljarnas eller någon annans ärenden.

Enligt det bundna mandatet är politikens innehåll underordnat på vems direktiv den förs. Hjärtfrågevildens skäl om att stanna för att fritt kunna fokusera på en agenda, och därmed maximera möjligheterna för genomslag, har i sig inget värde för att motivera ett mandat. Därmed inte sagt att sakfrågan är fel, eller att det per automatik är fel att fokusera på enskilda hjärtefrågor, men för att nå ett rättfärdigande av mandatet krävs att agendan löper ur en väljarönskan och inte enbart ur en egen övertygelse. Och när det gäller kategorins underliggande logik om att den som har ”rätt i sak” också har rätt till platsen, så saknar den typen av resonemang stöd hos teorin.

Vid politiska meningsskiljaktigheter med partiet, som är nästa vildekategori, är hänsynen till väljarna framträdande i vildens argumentation för att stanna. De felsteg som vilden menar att partiet har gjort, är felsteg i förhållande till väljarnas förväntningar. Det gäller inte minst positionen om vallöften. Vilden stannar för att förverkliga löften till väljarna som partiet anses ha kompromissat bort eller förvanskat. Då representantens primära uppgift är att stå fast vid väljarnas intressen, snarare än att kompromissa eller lyda andra aktörer, har vilden som hävdar löftena rimligen rätten på sin sida att sitta kvar. Av förklarliga skäl blir det



svårare att bedöma den andra positionen, om de löpande besluten, då löften till väljarna aldrig har givits. Vilden kan hävda att partiets ställningstagande strider mot de grundvärderingar som väljare har valt partiet för, och på så sätt knyta an till deras förväntade åsikt i en fråga. Det sannolika är dock att väljaropinionen, hur den än tolkas, är okänd i de flesta löpande frågor. Vilden bör här söka vägledning hos väljarna för att skälet ska kunna rättfärdigas.

Undantaget blir rimligen de fall när väljaropinionen har utkristalliserats, och vilden nyttjar handlingsutrymmet som vildskapet medför till att företräda denna opinion. I exemplet med de föreslagna bostadsförsäljningarna i Växjö kommun visade en opinionsundersökning att en majoritet av invånarna (64 procent) delade vildens hållning om att avslå säljförslaget. Även nedbrutet på väljarna för vildens tidigare parti så delade störst andel (45 procent) vildens åsikt (Vikingson och Kristensson, 2014). Eftersom vildens agerande i den bemärkelsen överensstämde med det uttryckta väljarintresset, och möjliggjorde ett beslut som speglade opinionen, går det att med fog säga att vilden handlade rättfärdigt. Vilden var mer i takt med väljarna än det egna partiet.

Nästa kategori, där representanten stannar som en markering mot partiintern förhållanden, laddar inte mot teorins normer för hur ett mandat rättfärdigas. Vilka interna beslut som tas till personens nackdel eller huruvida interndemokratien är fungerande eller inte, är frågeställningar som saknar koppling till hur väljarintresset ska efterlevas. Som isolerade skäl är de därför otillräckliga för att motivera ett mandat. De står inte i strid med teorins bud, men teorin har ingen vägledning att ge gällande omständigheterna.

Vilden som stannar för att han ändå avser att vara lojal mot partilinjen uttrycker ett annat förhållningssätt till mandatet än teorin. Att på förhand utlova sådant stöd betyder också att ge partilinjen företräde om den skiljer sig från väljarnas åsikter, vilket är i strid med normerna som teorin förfäktar vid konkurrerande intressen.

Även de två sista vildekategorierna, där skälen handlar om att andra politiker har förtroende för en eller att man stannar på grund av det egna intresset för politik, är oförenliga med teorins handlingsnormer eftersom de inte tar sin utgångspunkt i väljaren.

### 5.3 Vilden och partimandatet

Partimandatet slår fast att partierna ska vara den grundläggande länken mellan väljarna och den politiska församlingen. Den representant som distanserar sig från sitt parti, eller på annat sätt betar sig partiiljalt, agerar således inte enligt principerna för god representation. Partiets mål går före enskilda ledamöters önskemål och syn på "allmänintresse" eller "väljarintresse". Som huvudinriktning för partimandatet torde det därför vara odiskutabelt att den som sitter kvar utan partikoppling, saknar rättfärdig grund för sitt handlande och borde lämna sin plats till förmån för en partiansluten ersättare.

När vi fördjupar oss i hur vildarnas skäl korresponderar mot partimandatets handlingsnormer, framträder ett motsatsförhållande i nära nog samtliga fall.

Hjärtefrågevilden lyfter fram sin övertygelse i en särskild fråga som skäl till att stanna. Även om frågan skulle gå att hitta i partiets program – vilket alltså inte är givet – är det ledamotens uppgift att verka för partiprogrammets realiserande i sin helhet. Det ligger heller inte i den enskildes bestämmanderätt att på egen hand prioritera vissa frågor framför andra eller att hävda att ”rätt” uppfattning i en sakfråga är ett godtagbart skäl för att stanna. Representanten är förespråkare för organisationens vilja, inte sin egen.

Väljarvilden har, givet samma utgångspunkt, ingen möjlighet att finna stöd för resonemanget om att sitta kvar för väljarnas skull. Att med, eller utan, många personröster i ryggen argumentera för att mandatet från väljarna skulle vara personligt, saknar gångbarhet när det är organisationens mål och intressen som är normerande. Även när ledamoten väljer att agera fritt för en påstått underrepresenterad väljargrups skull, saknas rätt att på eget bevåg ”låna ut” sin röst, då rösten tillhör partiet. Politikern kan mycket väl driva på för sådana förändringar, förutsatt att det sker inom ramen för det egna partiet. Att tillvarata gruppintressen är partiernas uppgift, inte enskilda ledamöters.

Men de vildar som anger politisk oenighet med partiet som skäl, och som underbygger vildskapet med att partiets linje är en feltolkning av grundvärderingarna – borde inte dessa kunna rättfärdigas som mer rättrogna företrädare för partiet? Eftersom argumentationen kläs i partipositiva ordalag kan den till en början te sig förenlig med partimandatets andemening. Står man upp för det som borde vara partilinjens, är det möjligen logiskt att man är en bättre partirepresentant än de som misstolkar partiets uppdrag. Partimandatet ger dock inget sådant handlingsutrymme. Tolkningsföreträdet om hur ideologi bör omsättas i löpande politiska ställningstaganden ligger hos partiet via blankofullmakten från väljarna och när kollektiva beslut är fattade kvarstår för parlamentarikern att följa dessa. Endast i undantagsfall kan ledamoten avvika, till exempel i en enskild omröstning där samvetsskäl föreligger, men att likt vilden regelmässigt ställa sig vid sidan om saknar stöd hos teorin.

När vilden stannar för att företräda vallöften som partiet anses ha svikit, skulle det kunna ses som en godtagbar ansträngning för programrealisering. Samma invändning torde dock även gälla här; partiets inställning har förtur när meningsskiljaktigheter uppstår.

Vad gäller nästa kategori – där skälen tar avstamp i interna angelägenheter av opolitisk karaktär – borde den i huvudsak följa vad som gäller för politiska beslut. Utformningen av en valsedel, till exempel, gäller i den stund partiet har beslutat om den, och ledamoten har att acceptera det eller lämna sitt uppdrag. Kategorin inbegriper dock två skäl som jag menar är särskilt intressanta, och som komplicerar partimandatets relation till vildskapet.

För det första; kan ett parti bli så organisatoriskt dysfunktionellt att det inte längre kan anses fylla sitt syfte? I exemplet från Umeå menar vilden att partiet inte lever upp till god intern demokrati. Förutsatt att det stämmer så har ledamoten svårt att påverka de beslut som hon sedan måste följa. Partimandatet ger oss viss vägledning här, om än något oprecis sådan. I argumentationen för partimandatets

legitimitet utgör just fungerande interndemokrati en form av motkrav på partiet för att legitimera dess styrande roll över ledamöterna. När motkravet inte uppfylls torde alltså ledamotens förpliktelser mot partiet försvagas. På ett generellt plan kan vi dra slutsatsen att vilden kan vara vilde om partiet är odemokratiskt. Om vi sedan fördjupar oss i specifika fall blir bedömningen långt mer komplex, eftersom teorin inte tydliggör ramarna för vad som är ett interndemokratiskt fungerande parti.

För det andra; hur ska vi betrakta vildar som undantagslöst lovar att företräda partiets politik och följa partilinjen? Ledamoten har här inga problem att begränsa den egna handlingsfriheten för att leva upp till partiets mål om ett realiserat partiprogram. Att fullt ut stå upp för partilinjen betyder dessutom att ledamoten inordnar sig även efter de löpande ställningstaganden som partiet gör i på förhand okända frågor, trots att personen själv inte har medverkat till dem. Denna höga grad av lojalitet möter partimandatets väsentligaste krav och vi torde därför, menar jag, kunna tala om ett så pass partitroget vildskap att det kan rättfärdigas.

Slutligen kan vi konstatera att varken kategorin som hävdar det egna intresset för politik, eller kategorin som lyfter fram andra politikers förtroende för en, finner något stöd hos partimandatet för sitt handlande.

## 6 Slutsats

Kan den politiska vilden rättfärdigas? Svaret är förenat med ett stort mått av komplexitet. Som tidigare konstaterats beror svaret på hur vilden definieras, och där har jag argumenterat för att beslutet att sitta kvar trots avslutad partikoppling, tillsammans med skälet för det, äger störst relevans för analys. Men svaret på frågan skiftar också beroende på vilken typ av vilde vi talar om och vilken mandatteori vi utgår ifrån.

Genom att relatera teoriernas handlingsnormer till den så kallade kärnan i vildskapet har en huvudlinje, en slags grundposition, mejslats ut för respektive mandatteori.

Vildens beslut att sitta kvar och agera fritt utan partikoppling harmonierar väl med *det obundna mandatets* bud. Politiker bör genomföra sitt uppdrag så fritt som möjligt utan bindningar till andra aktörer, såsom partier, varför vildskapet kan rättfärdigas. Enligt *det bundna mandatets* primära handlingsnorm bör politikern agera enligt väljarnas vilja och prioritera väljarnas intressen när andra konkurrerande hänsyn gör sig gällande. Huvudlinjen blir här neutral; partikopplingen som sådan är av mindre intresse, det viktiga är utifrån vilka skäl man sitter kvar. Det bundna mandatet ses ofta som det obundna mandatets motsats, men i förhållande till vilden fyller istället *partimandatet* den rollen. Givet handlingsnormer om lojalitet mot partiets mål och vilja till programrealisering kan vilden svårligen finna stöd för sitt agerande, varför huvudlinjen är att vildskapet inte kan rättfärdigas.

Huvudlinjernas giltighet kompliceras när resonemanget fördjupas till vildekategorierna. Ingen mandatteori kan då ge ett alltigenom ensidigt svar på frågan om vildskapets rättfärdigande, utan avsteg kan identifieras från såväl det obundna mandatets som partimandatets huvudlinje. Vidare kan heller ingen enskild vildekategori nå ett horisontellt rättfärdigande, det vill säga utifrån alla tre teorier samtidigt.

Däremot kan vi finna det omvända för två av kategorierna. Varken den vilde som isolerat hänvisar till det egna intresset för politik, eller som lyfter fram andra politikers stöd, har godtagbara skäl att sitta kvar. Gemensamt är att de inte kopplar representationsuppgiften till väljarna, vilket gör dem aparta i relation till modern normativ representationsteori.

När vi ser till avstegen från huvudlinjerna, kan vi först konstatera att det obundna mandatets substanskrav om allmänintressets värnande komplicerar värderingen. Kravet hänger med som ett stående förbehåll och den som verkar i en annan riktning agerar fel. I huvudsak kan två typer av skäl noteras som omkullkastar huvudlinjen. Den som sitter kvar för väljarnas skull, men som uppenbart saknar nämnvärd väljaruppbackning, får svårt hävda att man värnar

allmänintresset och inte särintresset. Och skäl där man på förhand utlovar lojalitet mot till exempel en partilinje, och därmed begränsar sitt handlingsutrymme, kan inte förenas med normen om autonomi i rollutförandet.

Det bundna mandatets "neutrala" huvudlinje sätter skälen helt i centrum. De skäl som harmonierar med normerna om väljarnas vilja och intresse är godtagbara skäl. Personvalda politiker som menar att väljarnas åsikt om vem som bör ha mandatet väger tyngre än partiets, anger således ett rättfärdigt skäl för att sitta kvar. Detsamma gäller exempelvis för dem som agerar fritt för att kunna framhärda i vallöften eller understödja väljaropinioner i löpande frågor som i samband med valet var okända, men som därefter utkristalliserats. Däremot saknas stöd för exempelvis odefinierade väljarhänvisningar eller reservationslös lojalitet mot partilinjer, den sistnämnda eftersom den på förhand säger att väljarnas åsikt får stå tillbaka om den skiljer sig mot partilinjen.

Avsteg kan även identifieras utifrån partimandatets huvudlinje, vilket kanske inte är vad man initialt väntar sig. Den vilde som, förutom avbrutet medlemskap, utlovar full lojalitet mot partiets mål och omröstningslinjer är möjligen inte helt bekväm, men uppvisar en så hög grad av lojalitet att mandatteorins väsentligaste krav möts. Vi kan tala om något så paradoxalt som en tillräckligt partilojal vilde. Motfrågan blir möjligen; hur mycket vilde är då den politikern? Frågan har relevans, men kopplar tillbaka till ställningstagandena som gjordes i begreppsdiskussionen. Vidare kan också sägas att om partiet inte lever upp till teorins motkrav om att vara internt demokratiskt, torde ledamoten kunna ha rätt att verka fristående. Vad som i detalj definierar detta säger emellertid inte teorin.

Det här för oss åter till frågan om teorins tillämpbarhet på problemställningen. Analysen har visat att teorierna ibland rymmer mångtydiga begrepp som försvårar fördjupade resonemang. Teorierna svarar heller inte på alla tänkbara situationer, vilket bland annat visar sig när vi ställer det obundna mandatets bud mot exempelvis den vildekategori som hänvisar till partiinterna problem. Här ger teorierna ingen vägledning. Dessutom är vildekategorierna medvetna förenklingar. Den mer sammansatta argumentation med kedjor av skäl som vildar många gånger utgår från, hade krävt djupgående resonemang också om hur olika skäl bör vägas mot varandra.

Men trots detta menar jag ändå att vi med hjälp av teorierna har kunnat kasta ett visst klagande ljus över frågans många bottnar och visat på att det inte finns några självklara svar om rätt och fel i debatten om de politiska vildarna.

## 7 Referenser

- Ahlbäck Öberg, Shirin, Jörgen Hermansson och Lena Wängnerud, 2007. *Exit riksdagen*. Malmö: Liber förlag.
- Alåsen, Maria, 2010. "Blir politisk vilde". *Östran*. Nyhetsartikel. 29 september.
- Anjou, Marika, 2013. "Vad har gjort dig till politisk vilde?". *Sydsvenskan*. Nyhetsartikel. 20 mars.
- Badersten, Björn, 2006. *Normativ metod: att studera det önskvärda*. Lund: Studentlitteratur
- Beckman, Ludvig, 2005. *Grundbok i idéanalys: det kritiska studiet av politiska texter och idéer*. Stockholm: Santérus
- Bonniers Uppslagsbok, 2007. Stockholm: Bonniers förlag.
- Bra Böckers Lexikon 2000, 1998. Band 18. Malmö: Bra Böcker AB.
- Brevinge, Åsa, 2005. "Feministparti klart att lanseras". *Göteborgs-Posten*. Nyhetsartikel. 18 februari.
- Brodin, Jerry, 2010. "Lindberg lämnar Folkpartiet". *Borlänge Tidning*. Nyhetsartikel. 20 november.
- Cederqvist, Bo, 2011. "Spricka i NB efter förhandlingar med S". *Norrköpings Tidningar*. Nyhetsartikel. 30 augusti.
- Christophersen, Jens Andreas, 1969. *Representant og velger*. Oslo: Universitetsforlaget .
- Dagens Nyheter, 2002. "Utesluten moderat blir "vilde"". Nyhetsartikel. 30 november.
- Davidsson, Lars, 2006. *I linje med partiet? Maktspel och lojalitet i den svenska riksdagen*. Stockholm: SNS förlag.
- Delby, Johan och Magnus Wrede. 2016. "Rekordmånga vildar i politiken". *Dagens Samhälle*. Nyhetsartikel. 29 september. <https://www.dagenssamhalle.se/nyhet/rekordmanga-vildar-i-politiken-27893> (Hämtad: 2016-12-09).
- Engström, Anne, 2014. "Ytterligare en KV-politiker hoppar av". *Borås Tidning*. Nyhetsartikel. 2 februari.
- Engström G, Monica, 2014. "Nordström blir politisk vilde". *Västerbottens-Kuriren*. Nyhetsartikel. 21 oktober.
- Hansson, Matilda, 2004. "Avhoppet väcker vänsterns vrede". *Sydsvenskan*. Nyhetsartikel. 8 december.
- Helsingborgs Dagblad, 2004. "Spi-are blir politisk vilde". Nyhetsartikel. 13 mars.
- Henzlert, John, 2008. "Göran Ehrenhorn blir kvar i politiken". *Södermanlands Nyheter*. Nyhetsartikel. 17 oktober.
- Holm, Niklas, 2001. "Andersson hotar lämna m". *Sydsvenskan*. Nyhetsartikel. 3 oktober.

- Holmberg, Erik och Nils Stjernquist, 2003. *Vår författning*. Stockholm: Nordstedts juridik
- Holmberg, Sören och Peter Esaisson, 1988. *De folkvalda*. Stockholm: Bonniers.
- Holmberg, Sören, 1999. *Representativ demokrati*. Stockholm: Fakta info direkt.
- Holmen, Christian, 2004. "Gudrun fick nog. 'Nu startar hon eget nytt parti'". *Expressen*. Nyhetsartikel. 7 december.
- Hudiksvalls Tidning, 2010. "Avgå, Wallberg". Insändare. 13 mars.
- Häggström, Bibbi, 2002. "Det var idiotiskt och dumt sagt". *Sydsvenskan*. Nyhetsartikel. 10 november.
- Karlsson, David och Mikael Gilljam (red), 2014. *Svenska politiker. Om de folkvalda i riksdag, landsting och kommun*. Stockholm: Santéus förlag.
- Karlsten, Emanuel, 2008. "Fem rösters marginal gav Sverige FRA-lag". *Dagen*. Nyhetsartikel. 18 juni.
- Klintö, Cecilia och Thomas Hamberg, 2002. "Ewe framkryssad i regionvalet". *Göteborgs-Posten*. Nyhetsartikel. 25 september.
- Landberg, Michael, 2014. "Socialdemokratisk veteran blir politisk vilde". *Nerikes Allehanda*. Nyhetsartikel. 7 januari.
- Lawesson, Emma, 2014. "Hoppjerka vill bli moderat igen". *Ystads Allehanda*. Nyhetsartikel. 22 januari.
- Levin, Kristina, 2011. "Två politiska vildar blir tre i fullmäktige". *Eskilstuna Kuriren*. Nyhetsartikel. 24 mars.
- Lind, Fredrik, 2010. "Leif Persson lämnar FP". *Härryda-Posten*. Nyhetsartikel. 11 november.
- Ljungqvist H, Mats, 2010. "Palatskupp i Kungsbackaborna". *Kungsbacka-Posten*. Nyhetsartikel. 9 november.
- Lundquist, Lennart, 1991. *Förvaltning och demokrati*. Stockholm: Nordstedts.
- Palmberg, Lars, 2002. "Ewe får gå men sitter kvar ändå". *Kvällsposten*. Nyhetsartikel. 30 november.
- Pitkin, Hanna Finichel, 1972. *The Concept of Representation*. Berkeley: University of California Press.
- Nilsson, Christer, 2009. "Bror packar efter 45 år med partiet". *Gotlands Tidningar*. Nyhetsartikel. 7 april.
- Nilsson, Kjell, 2005. "V-partist blir politisk vilde i landstingets fullmäktige". *Dagens Nyheter*. Nyhetsartikel. 26 augusti.
- Nilsson, Owe, 2004. "Schyman lämnar vänsterpartiet". *Tidningarnas Telegrambyrå*. Nyhetsartikel. 7 december.
- Norin, Anders, 2011. "SD väljer att utesluta Raskopp". *Borlänge Tidning*. Nyhetsartikel. 15 november.
- Nyberg, Fredrik, 2007. "Hoff (s) vill stoppa politiska vildar". *Hallandsposten*. Nyhetsartikel. 18 augusti.
- Rörström, Kristina, 2004. "Trohet styr politiska vildar". *Sydsvenskan*. Nyhetsartikel. 15 september.
- Schyman, Gudrun, 2004. "Därför sitter jag kvar i riksdagen". *Aftonbladet*. Debattartikel. 8 december.
- Sjö, Björn, 2004. "Utesluten moderat går över till SPI". *Sydsvenskan*. Nyhetsartikel. 29 september.

- Sjölin, Mats, 2005. *Politisk etik*. Lund: Studentlitteratur.
- Stenlund, Krister, 2014. "Toppsnamn lämnar MP och blir vilde". *Folkbladet*. Nyhetsartikel. 21 oktober.
- Svenska Dagbladet, 2001. "Stolthet styr rösten för 'politisk vilde'". Nyhetsartikel. 4 oktober.
- Sveriges Radio. 2012, "Ännu ett SD-avhopp". Radioinslag. <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=95&artikel=5347598> (Hämtad 2016-04-07).
- SVT Smålandsnytt, 2008. "Infekterat storgräl med politiska konsekvenser". Nyhetsartikel. 21 februari. (Hämtat via Retriever, 2016-04-08).
- Sydsvenskan, 2001. "Partilös förnyare i riksdagen". Nyhetsartikel. 23 maj.
- Terneborn, Erik och Anne Bengtsson, 2013. "Borttvingad – jagar nytt parti". *Borås Tidning*. Nyhetsartikel. 31 maj.
- Tidningarnas Telegrambyrå, 2002. "Moderaterna utesluter Christer Ewe". Nyhetsartikel. 29 november.
- Tucker, Peter Ernst, 2011. *The Consequences and Impacts of Maverick Politicians on Contemporary Australian Politics*. University of Tasmania. [http://eprints.utas.edu.au/12936/1/Tucker\\_thesis\\_final\\_pdf.pdf](http://eprints.utas.edu.au/12936/1/Tucker_thesis_final_pdf.pdf) (Hämtad: 2017-03-11).
- Valmyndigheten, 2016. "Val till kommunfullmäktige i Strängnäs – Personröster". [http://www.val.se/val\\_och\\_folkomrostningar/val2010/valresultat/index.html](http://www.val.se/val_och_folkomrostningar/val2010/valresultat/index.html) (Hämtad 2016-12-12).
- Valmyndigheten, 2017. "Rösta på parti och person". [http://www.val.se/det\\_svenska\\_valsystemet/valsedlar\\_och\\_personrostning/personrosta/index.html](http://www.val.se/det_svenska_valsystemet/valsedlar_och_personrostning/personrosta/index.html) (Hämtad 2017-03-14).
- Vikingson, Bosse och Johan Kristensson, 2014. "Väljarna: Sälj inte allmännyttan". *Smålandsposten*. Nyhetsartikel. 25 augusti.
- Wendel, Christina, 2011. "SD-profilen hoppar av". Nyhetsartikel. *GT*. 26 september.
- Westergren, Andreas och Lars-Göran Rydqvist, 2013. "Doldisen som hamnade mitt i centrum". *Smålandsposten*. Nyhetsartikel. 29 april.